

GLB-bestedingen in Nederland

Theo Vogelzang, Petra Berkhout, Jakob Jager

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Het Wereld Natuur Fonds (WNF) heeft aan Wageningen Economic Research gevraagd om een aantal vragen omtrent het budget en de bestedingen vanuit het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) van de EU in Nederland te beantwoorden. In deze notitie worden die vragen beantwoord.

GLB-budget in de EU, inclusief cijfers over pijler 1 en pijler 2

In tabel 1 staan de uitgavenplafonds van de EU vermeld voor de directe betalingen aan agrariërs en voor het plattelandsbeleid.¹ Deze bestedingen vallen onder de begrotingspost 'Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen'. Voor het markt- en prijsbeleid is er geen apart plafond vastgesteld omdat deze maatregelen afhankelijk zijn van de ontwikkelingen op de markt. Uit de tabel blijkt dat het aandeel van de uitgaven voor het GLB in de totale EU-uitgaven tussen de 35 en 40% schommelt. Dit is een relatief hoog percentage, waarbij bedacht moet worden dat het GLB één van de weinige beleidsterreinen is met een communautair beleid. Dit wil zeggen dat het gaat om beleid waarbij de Europese Commissie (EC) het (exclusieve) recht van initiatief heeft tot het doen van beleidsvoorstellen; de lidstaten kunnen in dit geval alleen besluiten nemen als de EC een voorstel heeft ingediend over een bepaald onderwerp.²

Tabel 1 Meerjarig Financieel Kader EU (in mln. euro) 2014-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
MFK – totaal	121.435	162.959	154.738	155.631	159.514	164.123	168.797
<i>Waarvan voor:</i>							
Duurzame groei: natuurlijke hulpbronnen	49.857	64.692	64.262	60.191	60.267	60.344	60.421
<i>Waarvan voor:</i>							
- Marktgerelateerde uitgaven en directe betalingen	43.779	44.190	43.951	44.146	44.163	44.241	44.264
- Plattelandsbeleid	5.299	18.184	18.684	14.371	14.381	14.330	14.333
Totaal GLB	49.078	62.374	62.635	58.517	58.544	58.571	58.597
Als % van het MFK	40	38	40	38	37	36	35

Bronnen: COM (2016) 311 final, Annex 1.

¹ Multiannual Financial Framework 2014-2020 and the financing of the CAP, via https://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding/budget_en

Percentage van het totale EU-budget dat aan het GLB wordt besteed

Hierbij maken we onderscheid tussen het eerdergenoemde Meerjarig Financieel Kader van de EU, waarin de geplande uitgaven worden aangegeven, en de werkelijke uitgaven. Het verschil is gelegen in de werkelijke uitgaven voor het plattelandsbeleid, die vaak achterlopen op de geplande uitgaven. De werkelijke GLB-uitgaven voor 2014 en 2015 staan weergegeven in tabel 2; voor 2016 zijn deze gegevens nog niet beschikbaar.

Tabel 2 Werkelijke uitgaven GLB niveau EU, 2014-2015 (mln. euro)

	2014	2015
Directe betalingen	41.660	40.909
Markt- en prijsbeleid	2.580	2.400
Plattelandsbeleid	5.299	5.272
Totaal	49.539	48.581

Bron: Bijlage bij Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement. Brussel, 30.6.2016, COM (2016) 311 final; COM(2016) 632.

GLB-bestedingen per EU-inwoner gemiddeld en voor pijler 1/pijler 2

In 2015 waren er 508 miljoen inwoners in de EU-28.³ Op basis van de gerealiseerde uitgaven in 2015⁴ voor het GLB, komt dat neer op 96 euro per EU-inwoner per jaar; dat is 26 eurocent per dag. De uitgaven van de EU voor het plattelandsbeleid lopen achter bij de begrote uitgaven vanwege de tijd die het de lidstaten kost om het plattelandsprogramma (POP) op te tuigen. Als we voor 2015 uitgaan van de begrote uitgaven voor het plattelandsbeleid in plaats van de gerealiseerde uitgaven, komen de kosten van het GLB op 122 euro per EU-inwoner per jaar. Per dag is dat 33 cent. Dit is exclusief de nationale - verplichte - cofinanciering voor de plattelandsmaatregelen. Omdat het EU-plattelandsbudget per lidstaat anders ingevuld is, is de hoogte van de nationale bijdrage per lidstaat ook anders. De uiteindelijke verschillen per lidstaat zullen vermoedelijk beperkt zijn, omdat het budget voor de directe toeslagen veel hoger is dan het budget voor het plattelandsbeleid. De Nederlandse overheid raamt de nationale bijdrage voor het EU-plattelandsprogramma (pijler 2) op 593 miljoen euro voor de periode 2014-2020. Dat is circa 85 miljoen euro per jaar. Bij 17 miljoen inwoners komt dat neer op 5 euro per jaar per persoon, ofwel 1,3 eurocent per dag.

Betalingen Nederland aan het EU-budget en het percentage hiervan voor het GLB

Naar verhouding was Nederland tussen 2000 en 2015 gemiddeld de grootste nettobetaler van alle EU-lidstaten. Gemiddeld droeg Nederland in deze periode netto ruim 0,4% van het Bruto Nationaal Inkomen per jaar af aan de EU (in 2015 was dat 5,387 miljard euro). Daarmee was het koploper in vergelijking met de andere EU-lidstaten. Van dat bedrag ging dus gemiddeld zo'n 40% naar het GLB. In 2015 betaalde elke Nederlander netto iets minder dan 150 euro aan de EU. In dat jaar droeg Nederland 2,5 miljard euro meer af aan de Europese Unie dan dat het daarvoor terugkreeg qua uitgaven voor het GLB. Dat bedrag is inclusief een jaarlijkse korting die geldt voor de periode 2014-2020 en die nog door de EU moet worden uitbetaald. Zonder die korting gaf Nederland in 2015 ongeveer 3,5 miljard euro meer uit dan het ontving, oftewel 210 euro per inwoner. Deze korting is in 2007 afgesproken om ervoor te zorgen dat de verhouding tussen wat Nederland aan de EU afdraagt en ontvangt minder scheef zou worden in vergelijking met andere lidstaten van de EU.

³ https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_en

⁴ Het enige jaar waarvoor alle uitgaven op EU-niveau bekend zijn.

Nederlands budget voor pijler 1 van het GLB (inkomenssteun en marktwerking)

Met de afspraken over het Meerjarig Financieel Kader (MFK) zijn de GLB-budgetten van Nederland voor de periode 2014-2020 vastgesteld. Uit tabel 3a blijkt dat het voor de directe betalingen voor het kalenderjaar 2014 hierbij om 793 miljoen euro gaat, in 2015 om 781 miljoen euro en verder aflopend tot 732 miljoen euro voor het kalenderjaar 2019 (EU-budgetjaren 2015, 2016 respectievelijk 2020). De uitgaven in het kader van het markt- en prijsbeleid kennen geen plafond; de werkelijke uitgaven voor de afgelopen jaren staan vermeld in tabel 3b.

Tabel 3a Nationale envelop directe betalingen, 2014-2020 (mln. euro)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Directe betalingen	793	781	768	756	744	732	732

Bron: EZ (2014). Uitwerking directe betalingen Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Brief aan de Tweede Kamer, kenmerk DGA-ELV/14051593;

Tabel 3b Werkelijke uitgaven directe betalingen en markt- en prijsbeleid, 2014-2020 (mln. euro)

	2014	2015	2016
Directe betalingen	Circa 805	Circa 800	Circa 725
Markt- en prijsbeleid	30	49	136

Bron: EZ (2016): Europees landbouwbeleid, Toelichting op de betalingen in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid in het boekjaar 2016

Nederlands budget voor pijler 2 (POP) en de besteding daarvan voor verbetering milieu, biodiversiteit, klimaat en agrarisch natuurbeheer

Voor het lopende Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is voor de periode 2014-2020 voor Nederland 607 miljoen euro (per jaar circa 86-87 miljoen euro) beschikbaar uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Daar is door overheveling van geld uit pijler 1 naar pijler 2 in 2015 158 miljoen euro bijgekomen. In totaal is er daarom 765 miljoen euro beschikbaar aan EU-budget voor POP3. Met nationale middelen moet aan cofinanciering van deze maatregelen worden bijgedragen. De hoogte van de verplichte cofinancieringspercentages is afhankelijk van de afzonderlijke maatregelen.

Voor de periode 2014 tot en met 2020 heeft Nederland in totaal een bedrag van 765 miljoen euro beschikbaar voor de uitvoering van POP3 (zie tabel 4). In de POP3-periode is de N+3-regel van toepassing, wat betekent dat het beschikbare budget 2014 (86 miljoen euro) uiterlijk eind 2017 moet zijn betaald aan eindbegunstigden en gedeclareerd bij de EU. In 2015 is er onder het POP3 voor het eerst gedeclareerd bij de EU. Het ging hierbij in totaal om 32,5 miljoen euro. Het grootste deel betrof de agromilieu- en klimaatsteun (maatregel 10): 29 miljoen euro. Het overige bedrag had betrekking op de brede weersverzekering (maatregel 17).⁵ Zie ook de bijlage.

In tabel 4 is aangegeven hoeveel budget beschikbaar is per maatregel uit POP3.

⁵ Regiebureau POP. *Jaarverslag 2015*.

Tabel 4 Budget per maatregel uit POP-3 (x 1.000 euro)

Maatregel/Budget 2014-2020	Bijdrage ELFPO (pag. 361 POP)	(D) Nationale bijdrage (50%, behalve M10)	(E) Aanvullende nationale financiering (p. 395 POP)	(F) Totale overheidsuitgaven (som kolom D, E, F)
M01 Kennis/innovatie	14.400	14.400	12.500	41.300
M03 Kwaliteitsregelingen	30.000	30.000	0	60.000
M04 Investeringssteun	360.240	360.240	156.814	877.294
M10 Agromilieu- en klimaatsteun	248.230	186.173	148.872	583.275
M16 Samenwerking	28.500	28.500	10.870	67.870
M17 Risicomanagement	21.690	21.690	10.620	54.000
M19 LEADER	40.090	40.090	15.150	95.330
Technische bijstand	22.135	22.135	0	44.271
Totaal	765.285	703.228	354.826	1.763.339

Bron: Programmadocument POP3, Regiebureau POP.

Het agrarisch natuurbeheer (ANB) in ons land valt hierbij onder maatregel M10. Per 1 januari 2016 is het agrarisch natuur- en landschapsbeheer vernieuwd. De kern van het vernieuwde stelsel is een collectieve benadering, met collectieven bestaande uit boeren en andere agrarische grondgebruikers als eindbegunstigden van provinciale subsidies. Nederland werkt daarbij met cofinanciering uit het ELFPO tot een maximum van gemiddeld 35 miljoen euro per jaar. De resterende betalingen zullen als 'top-up' volledig nationaal worden betaald. In principe was er binnen POP-3 7 x 70 mln. euro gereserveerd voor ANB. Dit bedrag is afgeroomd vanwege een verschuiving van POP3 naar POP2, zodat POP2 beter kon worden uitgeput. Hiermee is een bedrag van 24 mln. euro EU-budget en 24 mln. euro nationaal budget gemoeid. Het nationale deel is daarmee dus deels verdeeld over andere maatregelen.

Overige Nederlandse uitgaven voor het GLB

Naast de uitgaven voor directe steun en voor plattelandsbeleid (POP) zijn er nog specifieke uitgaven in het kader van het markt- en prijsbeleid. Deze kennen geen plafond.⁶ Deze uitgaven zijn bedoeld om:

- bepaalde agrarische producten op te kopen
- opslagsteun (particuliere opslag) te geven
- restituties aan de export als ondersteuning te geven.

Deze vormen van marktondersteuning zijn de afgelopen jaren afgebouwd. De interventie- en opslagmaatregelen zijn alleen bedoeld als een vangnet bij een crisis (bijvoorbeeld ten tijde van de Rusland-boycot). Zie tabel 2 voor de uitgaven op dit gebied in de afgelopen jaren. Daarnaast maken overheden ook nog kosten om de maatregelen te beheren, bij bijvoorbeeld Regiebureau POP en RVO. Die kosten zijn niet specifiek bekend.

⁶ EZ (Ministerie van Economische Zaken) (2013a). *Implementatie Gemeenschappelijk Landbouwbeleid*. Den Haag, Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal, Directoraat-generaal Agro, Directie Europees Landbouwbeleid en Voedselzekerheid, DGA-ELV/13196008, 6 december

Verdeling GLB-budget over de sectoren akkerbouw, melkveehouderij en overige sectoren

Tabel 5 geeft een overzicht van de verdeling van het GLB-budget over de verschillende sectoren.

Tabel 5 Verdeling GLB-budget in mln. euro over de sectoren akkerbouw, melkveehouderij en overige grondgebonden veehouderij opgesplitst naar pijler 1 en 2 in 2015

	Aantal bedrijven	Budget pijler 1 (mlj. euro)	Budget pijler 2 (mlj. euro)	Hectare (x 1.000)
Akkerbouw	7.340	192	13	474
Melkveehouderij	16.560	372	69	875
Overige grondgebonden veehouderij	6.830	95	11	149
Overige land- en tuinbouw	16.130	96	15	336
Totaal	46.860	754	107	1.834

Bron: Informatienet Wageningen Economic Research

2015 kan gezien worden als een gemiddeld jaar. Uit tabel 5 blijkt dat de melkveehouderijsector in ons land veruit het grootste deel van het GLB-budget opsoupeert, met de akkerbouw als goede tweede. Dat is ook logisch gezien het feit dat de inkomenstoelagen aan de grond gekoppeld zijn. Van het beschikbare budget voor pijler 2 gaat ook het grootste deel naar de melkveehouderij, met name in de vorm van subsidies voor agrarisch natuurbeheer. Overigens is het budget voor pijler 1 in deze tabel iets lager dan in tabel 3a. Dat komt doordat hier de cijfers gehanteerd zijn uit het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research. Daarbij gaat het om de bedragen die daadwerkelijk aangevraagd zijn door melkveehouders en akkerbouwers in ons land. In tabel 3a wordt het beschikbare plafond aangegeven. Die cijfers kunnen dus (licht) van elkaar verschillen.

De relatieve verdeling van het GLB-budget over de sectoren wordt weergegeven in tabel 6.

Tabel 6 Verdeling GLB-budget over de sectoren akkerbouw, melkveehouderij en overige grondgebonden veehouderij opgesplitst naar pijler 1 en 2 (relatieve verdeling %) in 2015.

	Aantal bedrijven	Pijler 1 (mln. euro)	Pijler 2 (mln. euro)	Hectare (x 1.000)
Akkerbouw	16	25	12	26
Melkveehouderij	35	49	64	48
Overige grondgebonden veehouderij	15	13	10	8
Overige land- en tuinbouw	34	13	14	18
Totaal	100	100	100	100

Bron: Informatienet Wageningen Economic Research

Inkomenssteun voor melkveehouders en akkerbouwers in Nederland gemiddeld per jaar

Tabel 7 en tabel 8 geven een overzicht van de gemiddelde inkomenssteun voor verschillende sectoren. Deze cijfers worden hier weergegeven voor het jaar 2015, dat gezien de uitgaven voor het meerjarig financieel kader van het GLB als een gemiddeld jaar beschouwd kan worden. Uit tabel 7 blijkt dat een melkveehouder en akkerbouwer in Nederland gemiddeld per jaar een bedrag van respectievelijk ongeveer € 22.000 en € 26.000 krijgt aan inkomenssteun (hectaretoelagen) vanuit pijler 1 van het GLB en een bedrag van respectievelijk ongeveer € 4.000 en 1.500 uit pijler 2 van het GLB. Daarmee komen zij per jaar in totaal uit op respectievelijk ongeveer € 27.000 en € 28.000. Het verschil tussen beide sectoren is te verklaren uit de iets grotere gemiddelde omvang in hectares gemeten van de akkerbouwbedrijven in Nederland ten opzichte van de melkveehouderijbedrijven.

Tabel 7 Gemiddelde inkomenssteun per akkerbouw, melkveehouderij en overige grondgebonden veehouderijbedrijf (pijler 1,2 en totaal) in 2015

	Pijler 1 euro per bedrijf	Pijler 2 euro per bedrijf	Totaal 1 en 2 euro per bedrijf
Akkerbouw	26.100	1.700	27.800
Melkveehouderij	22.500	4.200	26.700
Overige grondgebonden veehouderij	13.900	1.600	15.500
Overige land- en tuinbouw	5.900	900	6.800
Gemiddeld (totaal land- en tuinbouw)	16.100	2.300	18.400

Bron: Informatienet Wageningen Economic Research

In percentages ziet het overzicht eruit als in tabel 8.

Tabel 8 Aandeel bedrijven in de akkerbouw, melkveehouderij en overige grondgebonden veehouderij naar hoogte subsidie (pijler 1 en 2) in 2015 (in percentages)

	Akkerbouw	Melkveehouderij	Overige grondgebonden veehouderij	Overige land- en tuinbouw	Totaal
< 5.000 euro	5	3	7	72	28
5.000 - 10.000 euro	13	9	53	13	17
10.000 - 20.000 euro	32	36	24	7	24
20.000 - 30.000 euro	22	27	4	2	14
30.000 - 40.000 euro	10	11	3	2	7
> 40.000 euro	18	13	10	4	10

Bron: Informatienet Wageningen Economic Research

Bijdrage GLB aan het inkomen van de Nederlandse melkveehouder en akkerbouwer

Tabel 9 geeft de verhoudingen (%) weer tussen de steunbedragen in beide GLB-pijlers in % van het inkomen uit het bedrijf per arbeidsjaareenheid (aje). Deze verhoudingen kunnen soms meer zijn dan 100%. In dat geval zou het gemiddeld inkomen negatief zijn als er geen GLB bedragen zouden worden ontvangen.

Tabel 9 GLB-budget in de sectoren akkerbouw, melkveehouderij en overige grondgebonden veehouderij opgesplitst naar pijler 1 en 2 in procenten van het inkomen uit bedrijf per arbeidsjaareenheid en per ha in 2015

	Gemiddeld inkomen uit bedrijf per aje (euro)	Steun pijler 1 in % van inkomen	Subsidie pijler 2 in % van inkomen	Steun pijler 1 per ha	Subsidie pijler 2 per ha
Akkerbouw	67.600	39	3	404	27
Melkveehouderij	24.100	93	17	425	79
Overige grondgebonden veehouderij	13.300	104	12	636	71
Overige land- en tuinbouw	82.100	7	1	285	44
Gemiddeld (totaal land- en tuinbouw)	49.200	33	5	411	58

1. aje staat voor arbeidsjaareenheid

Bron: Informatienet Wageningen Economic Research

GLB-subsidie voor de 20% grootste ontvangers in de Nederlandse melkveehouderij en akkerbouw

Tabel 10 geeft een overzicht van het aandeel van het GLB-budget voor de 20% grootste ontvangers voor de akkerbouw en melkveehouderij. Hieruit blijkt dat in de Nederlandse landbouw in 2015 de 20% grootste ontvangers van subsidie in de akkerbouw een aandeel van 51% hebben in het totale verstrekte subsidiebudget. Voor de melkveehouderij is dat percentage 46.

Tabel 10 Aandeel GLB-budget over de sectoren akkerbouw en melkveehouderij voor 20% grootste ontvangers in 2015

	Akkerbouw	Melkveehouderij
Hoogste 20% van de bedrijven	51	46

Bron: Informatienet Wageningen Economic Research.

Percentage Nederlandse melkveehouders en akkerbouwers met een negatief inkomen zonder GLB-subsidie

Tabel 11 geeft een overzicht van het percentage bedrijven in de akkerbouw en melkveehouderij met een negatief inkomen uit het bedrijf voor en na aftrek van pijler 1- en 2-subsidies. Hieruit blijkt dat in 2015 in de melkveehouderij 17% meer bedrijven op een negatief inkomen uit zouden komen als de GLB bedragen niet zouden worden ontvangen. Dit wordt voor het merendeel bepaald door de inkomenssteun uit pijler 1. Voor de akkerbouwbedrijven gaat het gemiddeld om iets grotere steunbedragen dan in de melkveehouderij. Door het gemiddeld hogere inkomen in de akkerbouw in 2015 is het aandeel aanvullende bedrijven dat hier met een negatief inkomen wordt geconfronteerd veel lager (9%) dan in de melkveehouderij. Het gemiddelde inkomen in de akkerbouw is na aftrek van gelden uit pijler 1 (of 1 en 2) iets minder negatief dan in de melkveehouderij.

Tabel 11 Aandeel bedrijven in de akkerbouw en melkveehouderij met een negatief inkomen uit het bedrijf voor en na aftrek pijler 1- en 2-subsidies in 2015 (percentages)

	Akkerbouw	Melkveehouderij
% bedrijven met negatief inkomen	20	24
idem na aftrek pijler 1- en 2-subsidies	29	41
idem na aftrek pijler 1-inkomenssteun	27	40
Gemiddeld jaarinkomen van de bedrijven met negatief inkomen (euro's)	-20.650	-24.580
idem na aftrek pijler 1- en 2-subsidies	-7.310	-9.310
idem na aftrek pijler 1-inkomenssteun	-10.140	-10.630

Bron: Informatienet Wageningen Economic Research.

Gewenste melkprijs zonder inkomenssteun (inkomen agrariër minimaal 30k€ per jaar)

In tabel 12 worden twee methodes van berekenen toegepast. Bij de eerste methode worden alle directe inkomensvoelers uit pijler 1 uitgedrukt per 100 kg melk. Dit is 2,83 euro. Bij de tweede methode kijken we naar de benodigde melkprijs om de melkopbrengsten aan te vullen zodat alle melkveebedrijven in ons land minimaal op een inkomen van 30.000 euro per arbeidsjaareenheid (aje) uitkomen. Dan gaat het uiteindelijk om 5 euro per 100 kg melk en 80% van de melkveebedrijven in ons land. Bij een kostendeekkende melkprijs worden alle ingerekende kosten van arbeid en vermogen volledig vergoed. Dit betekent dat in dat geval een inkomen per bedrijf van meer dan 100.000 euro noodzakelijk is (per aje is dit ruim 70.000 euro). Dit is aanzienlijk meer dan de 30.000 euro genoemd in de vraag.

Tabel 12 Benodigde aanvulling melkprijs voor inkomen van minimaal 30.000 euro; gemiddeld bedrag aan pijler 1-subsidies per 100 kg melk (2015)

	Melkveehouderij
Aanvulling melkprijs per 100 kg melk voor inkomen van minimaal 30.000 euro per aje	5,00
Aandeel (%) bedrijven met inkomen < 30.000 euro/aje	80
Gemiddelde pijler 1-subsidie per 100 kg melk	2,83
Gemiddelde melkprijs 2015	34,4

Bron: Informatienet Wageningen Economic Research.

Hierbij wordt aangetekend dat het om een statische berekening gaat. Het is de vraag wat er gebeurt als de steun uit pijler 1 wegvalt. Trekt de melkprijs dan aan? Of blijft die op huidige niveau omdat door het wegvallen van de steun allerlei bedrijven stoppen (omdat de prijzen te veel naar beneden gaan) en er een enorme efficiëntie-/schaalvergrotingsslag optreedt? Of gaat de prijs weer omhoog omdat er anders te veel bedrijven omvallen? Het antwoord op dit soort vragen vergt een nadere analyse. Daarnaast geldt voor al deze berekeningen dat ze zijn gebaseerd op 1 jaar (2015). Een reeks over meerdere jaren zou een beter beeld geven. Dat vereist echter nader onderzoek.

Toelichting op de relevante maatregelen in POP3

1. *Maatregel 01: Kennisoverdracht en voorlichtingsacties (art. 14) gericht op:*

- a. verschuiving van de bestaande kostenreductiestrategie naar een meerwaardestrategie, met nieuwe marktconcepten, nieuwe verdienmodellen, meerwaardecreatie
- b. beter beheer van productierisico's, versterking van de positie van de primaire producent in de handelsketen, verminderen van marktfalen
- c. maatregelen die leiden tot een geringer grondstoffengebruik en een gesloten kringloop, met als resultaat een vermindering van de emissie van milieubelastende stoffen naar bodem, lucht en grond- en oppervlaktewater (zoals broeikasgassen, ammoniak, nutriënten en bestrijdingsmiddelen) en minder uitputting van hulpbronnen en grondstoffen (zoals water, fosfaat en bodemvruchtbaarheid)
- d. klimaatmitigatie (vermindering van de uitstoot van broeikasgassen door een zuiniger energiegebruik, reductie van het gebruik van fossiele energie door omschakeling op hernieuwbare energie, productie van hernieuwbare energie)
- e. klimaatadaptatie (door het tegen gaan van dan wel het verminderen van de effecten van grotere watertekorten -en overschotten en toenemende verzilting)
- f. verbetering van dierenwelzijn/diergezondheid en verminderd risico voor de volksgezondheid bij de interactie tussen mens en dier
- g. behoud en versterking van de biodiversiteit en de omgevingskwaliteit.

Via maatregel 01 kan steun worden verleend voor verwerving van deskundigheid, studiegroepen, demonstratieactiviteiten, voorlichtingsacties, workshops en gezamenlijke coaching van ondernemers in de landbouw.

Steunpercentages⁷ zijn 60% van de subsidiabele kosten voor de thema's a, b en e, en 80% voor de thema's c, d, f en g.

2. *Maatregel 03: Kwaliteitsregelingen voor landbouwproducten en levensmiddelen*

Maatregel 03 bestaat uit de volgende submaatregelen:

1. Eerste deelname aan een vrijwillige certificeringsregeling voor de productie van (rosé)kalfsvlees (03.1);
2. Activiteiten op het gebied van voorlichting en afzetbevordering (03.2).

Via de eerste steunmaatregel wordt steun gegeven aan landbouwers die voor de eerste keer deelnemen aan een door Nederland erkende vrijwillige certificeringsregeling voor de productie van (rosé)kalfsvlees. De steun bedraagt maximaal 3.000 euro per bedrijf.

De tweede maatregel draagt bij in de kosten voor het verspreiden van technische en wetenschappelijk kennis over producten en het productieproces; kosten voor de organisatie of deelname aan beurzen, tentoonstellingen of andere public relations evenementen, kosten voor het voorlichten en het promoten van producten.

Het steunpercentage bedraagt 70% van de gemaakte kosten.

⁷ Bijlage II van VERORDENING (EU) Nr. 1305/2013 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling (ELFPO) legt de bedragen of steunpercentages vast van de maatregelen die in de Verordening worden genoemd.

3. Maatregel 04: Investerings in materiële activa (art. 17)

Deze maatregel subsidieert:

04.01 Investerings in innovatie en modernisering gericht op verduurzaming van de land - en tuinbouw

04.03 Investerings in infrastructuur

04.04 Niet-productieve investeringen voor water, biodiversiteit en landschap.

Het gaat bij Maatregel 04 om innovaties en modernisering rond de volgende thema's:

- verschuiving van de bestaande kostenreductiestrategie naar een meerwaardestrategie, met nieuwe marktconcepten, nieuwe verdienmodellen, meerwaardecreatie
- beter beheer van productierisico's, versterking van de positie van de primaire producent in de handelsketen, verminderen van marktfalen
- maatregelen die leiden tot een geringer grondstoffengebruik en een gesloten kringloop, met als resultaat een emissievermindering van milieubelastende stoffen naar bodem, lucht en grond- en oppervlaktewater (zoals broeikasgassen, ammoniak, nutriënten en bestrijdingsmiddelen) en minder uitputting van hulpbronnen en grondstoffen (zoals water, fosfaat en bodemvruchtbaarheid)
- klimaatmitigatie (vermindering van de uitstoot van broeikasgassen door een zuiniger energiegebruik, reductie van het gebruik van fossiele energie door omschakeling op hernieuwbare energie, productie van hernieuwbare energie)
- klimaatadaptatie (door het tegen gaan van dan wel het verminderen van de effecten van grotere watertekorten en -overschotten en toenemende verzilting)
- verbetering van dierenwelzijn/diergezondheid en verminderd risico voor de volksgezondheid bij de interactie tussen mens en dier
- behoud en versterking van biodiversiteit en omgevingskwaliteit.

Maatregel 04 bestaat uit de volgende submaatregelen:

1. fysieke investeringen in innovatie en modernisering van agrarische ondernemingen (04.01.01)
2. fysieke investeringen in verduurzaming van agrarische ondernemingen van jonge landbouwers (04.1.02)
3. een garantstelling voor de marktintroductie van risicovolle innovaties (04.1.03)
4. investeringen in infrastructuur (maatregel 04.3.01)
5. niet-productieve investeringen voor biodiversiteit, natuur, landschap en hydrologische maatregelen PAS (Programmatiese Aanpak Stikstof) (maatregel 04.4.01) en
6. niet-productieve investeringen voor water (maatregel 04.4.02).

Steunpercentages variëren. Het is 40% voor de subsidiabele kosten van investeringen onder maatregel 04.01 voor modernisering die bijdragen aan verbetering van het milieu, klimaatbestendigheid, dierenwelzijn, volks- en diergezondheid, landschap/ruimtelijke kwaliteit of biodiversiteit. Investerings die alleen of hoofdzakelijk gericht zijn op verbetering van de rentabiliteit van bedrijven komen niet in aanmerking.

Voor een individuele ondernemer die een garantstelling krijgt betreft het een steunequivalent van ongeveer 10,04% van het gegarandeerde bedrag. Het gegarandeerde bedrag is 80% van een maximale lening van 2,5 miljoen euro, dus maximaal 2 miljoen euro gegarandeerd.

Het steunpercentage is 100 voor de subsidiabele kosten onder maatregel 04.02 en 04.03 van investeringen die bijdragen aan de verkaveling van bedrijven en van niet-productieve investeringen, gekoppeld aan het behalen van de klimaatdoelstellingen van milieumaatregelen in de landbouw (niet productieve investeringen voor biodiversiteit, natuur, landschap en hydrologische maatregelen PAS (Programmatiese Aanpak Stikstof); niet-productieve investeringen voor water).

4. Maatregel 10: Agromilieu- en klimaatsteun (art.28)

Het primaire doel van het stelsel van agromilieu- en klimaatsteun is het voldoen aan internationale natuurdoelen, zoals verwoord in de EU Biodiversiteitsstrategie 2011-2020 en in de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Agromilieu- en klimaatcontracten dragen bij aan:

- de verbetering van de instandhouding van (groepen van) soorten door het versterken van leefgebieden
- het vergroten van het (maatschappelijk) draagvlak en de (be)leefbaarheid van het platteland, mede door aan te sluiten bij de praktijk, de omstandigheden en ervaring van agrarische ondernemers
- de verbetering van de waterkwaliteit via het collectieve systeem na 2016.

Onder de agromilieu- en klimaatmaatregel zijn er vier verschillende submaatregelen. In tabel B.1 is de oorspronkelijke verdeling in areaal een budget weergegeven, evenals het aandachtsgebied waar de submaatregel aan bijdraagt.

Tabel B.1 Verdeling van grond en middelen over de agromilieu-submaatregelen

Submaatregel	Oppervlakte (ha)	Geld (x €1.000)	Biodiversiteit (4a)	Prioriteit 4 Waterbeheer (4b)	Bodemkwaliteit (4c)
10.1.01 Weidevogelbeheer	90.000	30.000	X	X	
10.1.02 Akkerfaunabeheer	5.000	11.000	X	X	
10.1.03 Botanisch beheer	9.000	18.000	X	X	X
10.1.04 Landschapsbeheer	6.000	11.000	X	X	
Totaal	110.000	70.000			

Bron: POP3 – programmadocument.

5. Maatregel 16: Samenwerking (art.35)

Maatregel 16 is gericht op samenwerkingsvormen en bestaat uit de volgende submaatregelen:

- samenwerkingsvormen tussen verschillende actoren in de landbouw- en bossectoren van de Unie en over de gehele voedselketen, en andere actoren die bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen en prioriteiten van het plattelandontwikkelingsbeleid, waaronder producentengroeperingen, coöperaties en brancheorganisaties (submaatregel 16.2, artikel 35 lid 1(a))
- de oprichting en werking van operationele groepen in het kader van het EIP voor de productiviteit en duurzaamheid in de landbouw, zoals bedoeld in artikel 56 van Verordening (EU) Nr. 1305/2013 (submaatregel 16.1, artikel 35 lid 1 (c)).

De submaatregelen binnen maatregel 16 zijn primair gericht op innovatie en modernisering van de agrarische sector via samenwerkingsverbanden, mede met het oog op de gewenste duurzaamheid en de verbeterde omgevingskwaliteit. Maatregel 16 richt zich vooral op het ontwikkelen en valideren van praktische kennis en technologie met een groep van koplopers, die met name resulteert in technische innovatie, productinnovatie, procesinnovatie, organisatie-innovatie, innovatie in businessconcepten en/of uiteindelijk in systeeminnovatie.

Steunpercentages:

- Voor de oprichting van operationele groepen en het gezamenlijk formuleren van een innovatieproject (a): 100%. Steun kan ook verleend worden in de vorm van een forfaitair bedrag dat de kosten van de oprichting en planvorming dekt.
- Voor de uitvoering van het innovatieproject door de operationele groep (b):
 - 70% voor kosten voor de samenwerking en kennisverspreiding;
 - 100% voor niet-productieve investeringen.
- Voor de oprichting van een projectmatige samenwerking en het gezamenlijk formuleren van een plan (a): 100%. Steun kan ook verleend worden in de vorm van een forfaitair bedrag dat de kosten van de oprichting en planvorming dekt.
- Voor de uitvoering van het innovatieproject (b) door het samenwerkingsverband:
 - 70% voor kosten voor de samenwerking en kennisverspreiding;
 - 100% voor niet-productieve investeringen.

6. Maatregel 17: Risicomanagement (art. 36-39)

Maatregel 17. Brede weersverzekering.

Vergelijkbaar met de steun voor de brede weersverzekering onder artikel 68(1) van Verordening (EU) Nr. 73/2009 van de jaren 2010-2014, wil Nederland vanaf 2015 een brede weersverzekering onder het POP3. Bij de brede weersverzekering gaat het om een verzekering die dekking biedt voor alle weerrisico's bij open teelten, die geen sectoren uitsluit en die pas uitbetaalt bij schade groter dan 30%. Een subsidie op de verzekeringpremie voor een brede weersverzekering voor landbouwers Het steunpercentage bedraagt 65% van de subsidiabele verzekeringpremie. Het percentage van 65% neemt evenredig af indien er meer vraag dan budget is.

7. Maatregel 19: Steun voor plaatselijke ontwikkeling in het kader van Leader — vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling (art. 35, Verordening (EU) nr. 1303/2013)

LEADER beoogt bij te dragen aan de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden. Steunpercentages tot maximaal 100%.

Contact

Wageningen Economic Research Ir. Theo Vogelzang
Postbus 29703 Senior onderzoeker
2502 LS Den Haag T +31 (0)70 3358 324
www.wur.nl/economic-research E theo.vogelzang@wur.nl

2017-074